No: 35

Ꙟшiй 26. септем 1829

АЛБИНА РОМѪНЕАСКЪ

ГАЗЕТЪ ПОЛИТИКО-ЛИТЕРАЛЪ

РОССIЯ

ЯСа Ꙟ. М. Ꙟмпъратȣл а тоатъ Россiа опре а ꙟдѫмѫна пе лъкȣиторiй политiей Бобрȣиск ла фачерѣ ачелор ꙟтокмирй ши ꙟмфрȣмсецерй, де кареле аре требȣинцъ ачѣстъ политiе, аȣбине воит а ерта де дѫрй пе лъкȣиторiй ши негȣциторiй а-честȣй Ораш пѫнъ ꙟ 6 анй.

Сан-петерсбȣрг 2 септемврiе. Ачелѣ доȣъ корветете, Молерȣ ши Сенiавинȣл, комендȣите де Кѫпитанiй Станикович ши Литке, ꙟтȣрнѫндȣсе дела ѡ къл-торiе че аȣ фъкȣт ꙟпрецȣрȣл пъмѫнтȣ-лȣй, аȣ сосѫт ла Кронштат (*) дȣпъ ѡ ꙟстреинаре де трiй анй. Резȣлта-тȣриле ачестей Ексպедицiи нȣ вор фи фъ-ръ фолос ꙟкѫт се атинџе де щiинце. Кѫпитанȣл Станикович аȣ черчетат лѫ-тȣриле Пенинсȣлей (цѫмѫтате де остров) Алiаска, ꙟвреме кѫнд Кѫпитанȣл Литке аȣ мъсȣрат кȣ амърȣнтȣл депъртарѣ дин-тре стрѫмтоарѣ лȣй Беринг ши Камчат-ка, ачест депе ȣрмъ аȣ черчетат ꙟкъ Архипелȣл ачел маре ал инсȣлилор нȣми-те Каролине, ȣнде аȣ дескоперит май мȣлте инсȣле, че скъпасъ дин лȣарѣ а-минте а къльторилор че фȣсесъ ꙟнаинтѣ лȣй. Натȣралистiй дин ачесте доȣъ корѫбiй, Докторȣл Мертен ши Д. Кас-талскiй, аȣ адȣс адȣнърй скȣмпе де май мȣлте лȣкрȣрй скоасе дин трiй чите але натȣрей, ши дой зȣгравй, Д. Д. Постел ши Михаилов аȣ адȣс май мȣл-те десенȣрй саȣ ꙟсъмнътȣрй ꙟтересанте. Къльторiй саȣ афлат ꙟчѣ май бȣнъ сѫ-нътате ꙟ кȣрсȣл а тоатъ къльторiа.

Жȣрналȣл де Одеса дин 7 септемврiе аратъ дела Страсбȣрг (*) ѡ дескоперире ꙟ магнетисм. Домнȣл Доктор Каил, де Лангенсалца, че съ афлъ акȣма ꙟ Страсбȣрг, аȣ афлат кипȣл де а фабрика магнетȣрй мешешȣците, че траг кȣ ѡ пȣтере престе фире, ши сѫнт мȣлт май пȣтерниче де кѫт ачѣле че се гъсеск ас-тъзй. Ел аȣ тъмъдȣит прин лȣкра-рѣ ачестор инстрȣментȣрй, май мȣлте боале, че атѫрнъ мȣлт саȣ май пȣцин де систима неврелор.

Деспре Магнет ши ꙟсȣшимиле лȣй.

Магнетȣл есте ѡ пiатръ че се афлъ ꙟ

(*) Ораш маре ши ȣнȣл дин челе май ꙟсъмнате лиманȣрй а Россiей, нȣ де-парте де Петерсбȣрг.

(*) Ораш ꙟ Францiа нȣ де парте де а-па Ринȣлȣй.

бзиле де фіер, ши аре ачѣ минѹнатъ ꙟ-
сѹшиме де а траџе фіерѹл ла сине, ши
де асе ꙟтоарче тот деѹна кѹ ѹн понт
спре мѣзъ ноапте, ши кѹ алтѹл спре
мѣзъзи, каре ꙟсѹшимй ле ꙟпъртъшеще
фіерѹлѹй. Ачѣста се нѹмеще магнет
фиреск, спре ал деосеби де чел мещешѹ-
џит, че съ фаче прин ꙟпъртъширѣ саѹ
аџъ царѣ пѹтерій магнетиче ꙟ фіер саѹ
оцял. Афларѣ магнетѹлѹй есте фоар-
те веке, ши ꙟсѹшимиле лѹй ера кѹнос-
кѹте ши челор векй, деспре каре аѹ щі-
ѹт ши Омир, іар Египтенїй се слѹжѣ
ла Оракѹле сеѹ пророчій кѹ пѹтерѣ лѹй
чѣ трѫгътоаре, магнетѹл се афлъ ръвър-
сат ꙟ тоатъ фирѣ, ши лѹкрѣзъ ла мѹл-
те але ей операцій. Магнетѹл мещешѹ-
џит лаѹ фѫкѹт ꙟтѫй кѹноскѹт Енгле-
зѹл Каитон ла анѹл 1757. Де обще
ла тоате магнетѹриле се афлъ доѹъ по-
тѹрй, че стаѹ ѹнѹл дин противa алтѹа,
ѹнде се веде афи чѣ май маре пѹтере де
траџере. Ачѣста се ведерѣзъ пѹртѫнд
ѹн магнет прин ръсѹрй де фіер, кариле
де съ ши принд де дѫнсѹл ꙟтоате пър-
циле, съ адаѹгъ ꙟнсъ май кѹ деадисѹл
ла нѹмителе доѹъ понтѹрй че съ кѣмъ
полѹриле сеѹ капителе магнетѹлѹй; іаръ
плекарѣ че аѹ де асъ ꙟдрепта ꙟ партѣ
полѹрилор черюлѹй ши а пъмѫнтѹлѹй,
се нѹмеще поларитате, карѣ ꙟсѹшиме
аѹ причинѹит афларѣ компасѹлѹй сеѹ
а Бѹсолей. Дескоперирѣ ачестей ѹнелте
аѹ адѹс кѹлтѹрей оменещій ѹн фоарте ма-
ре фолос; прин аџюторюл ей аѹ пѹтѹт
омѹл кѹтеза, де а кълътори пе депър-
тателе океанѹрй, ꙟ време кѫнд чїй ве-
кїй, фъръ алтъ повъцѹире де кѫт а соа-
релѹй ши а стелелор кариле кѹ скимбарѣ
времей аскѹнзѫндѹсе адесе динаинтѣ
лор, нѹ ꙟдръзнѣ мѹлт асе депърта де-
ла църмѹрй. Ничй афлъторюл ничй вре-
мѣ афлърей компасѹлѹй нѹ съ пот нѹми
хотърѫт. Ѹнїй зик къ сар фи афлат
де кътръ Флавїо Џоїа, алцїй де кътръ
Џирй ꙟ Кръимѣ Неаполей ла ꙟчепѹтѹл
векѹлѹй ал 14, ꙟсъ съ афлъ доведй,
къ ꙟсѹшимѣ акѹлѹй магнетик, де а а-
ръта ла мѣзъ ноапте, аѹ фост май де
мѹлт кѹноскѹтъ ꙟ Еѵропа, ши кълъто-
рїй пе маре дин Франціа дела амїазъзи
аѹ ꙟтребѹинцат компасѹл ла ꙟчепѹтѹл
векѹлѹй ал 13, кѫнд дѹпъ кѹм съ ве-
де аѹ фост адѹс ꙟ Еѵропа де кътръ А-
рапй, іаръ мисіонерїй чїй дин тѫй кѹ
венирѣ лор аѹ афлат акѹл магнетик ла
Хина. Лѹкрѹл чел де къпитеніе ꙟ ком-
пас есте акѹл магнитик, че плѹтеще
слобод кѹмпънит фїинд пе ѹн кюѹ. А-
кѹл ачеста трас фїинд кѹ магнет, аре
ꙟсѹшимѣ лѹй де асъ ꙟдрепта пе мери-
дїанъ сеѹ линїа амїазъзей, кѹ ѹн капът
спре мѣзъноапте ши кѹ алтѹл спре мѣзъзи,
кѹчева абатере ꙟсъ дела ачестеполѹрй.
Окърмѹирѣ ѹней корабїй дѹпъ компас
чере мѹлтъ щїинцъ, кѹ деадинсѹл требѹе
алѹа сама ла абатерѣ акѹлѹй магнетик.

ГРЕКІА

Кѹрїерюл де ръсърит дин 3 авгѹст кѹ-
принде ѹрмътоареле офиціале ꙟщїинцърй,
дин актѹриле а патрїей націонале адѹ-
нърй а Гречилор.

Кътръ Ѣѯ. са Президентѹл Грекїей.

Депѹтацїй Плинипотенцй, карїй аѹ
а ꙟформа ал патрѹлѣ націонал конгрес
сокоате де кѹвїинцъ, ка май ꙟнаинте
де а ꙟчепе лѹкрѹл лор, ꙟтѫй даторїе
лер фи а ꙟфъцоша Ѣѯ. воастре ꙟ нѹмеле
націей симцириле мѹлцемирей сале, пре
кариле, прин релаціа деспре а Воастръ гѹвер-
наре, че аций ꙟпъртъшит ей адѹнърей на-
ціонале, кѹ атѫта май мѹлт леций ꙟви-
тат. Плинипотенцїй депѹтацй нѹвор
пѹте май бине ꙟфъцоша симцириле, ди
кареле саѹ пътрѹнс, кѹмпънинд але воа-
стре не обосите лѹкрърй, фъръ нѹмай
прин arътарѣ видератей сале ꙟвой ꙟкре-
дерй, кѹм ши прин ꙟфокате кътръ че-
рю ꙟтинсе ръгъчюнй: ка Дѹмнезеѫска
провиденціе съ въ сприжинѣскъ кѹ ал съѹ
аџюторю спре а адѹче ꙟн ꙟплинире марѣ
ачѣста кемаре че ви шаѹ ꙟкрединцат на-
ціа. Плинипотенцїй ѹнинд але лор ꙟ-
фокате ръгъчюнй кѹ але Ѣѯ. воастре, роа-
гъ пе Прѣ ꙟналтѹл, акърѹа аџюторю
аций черѹт май ꙟнаинте де а ꙟчепе лѹкрѹл,
съ въ лѹминезе ꙟн але воастре сфатѹрй
ши фапте спре а пѹте кѹ вредничїе ръспѹн-
де доринцей, де карѣ вой сѫнтеций ꙟфо-
кацй кѹм ши недеждей попорѹлѹй гре-
ческ, ꙟналтей бѹневоинцъ а прѣ лѹми-
нацилор Монархй ши ащептърей кѹлти-

витєлор націй. Адꙋнарѣ националъ ꙟкрединцатъ фїинд къ але воастре причеперй ши Експерїенцїй ръспѫндеск ѡ кꙋратъ лꙋминъ престе обїектꙋриле, чи кꙋџетацій але пропꙋне испитирей воастре, ши кариле вор повъцꙋи пре плинипотенцій, въ пофтеще ка ꙟминꙋтꙋл чи ва ꙟчепе але сале операцїй сѣꙋ лꙋкрърй прй авоастръ причепере съй даций мѫинъ де ажꙋторю.

Искълицй: Прєзидентꙋл адꙋнърей Г. Сисине. Секретарїй Г. Ризо; Н. Хрисогерос. Ꙟ Аргос ла 24 юлїе 1829.

Кътръ ал патрꙋле національ конгрес Прєзидентꙋл Грекїей ꙟн Аргос ла 26 юлїе 1829.

Ѥꙋ рог май ꙟтѫй патрїей норочире а аве ла челе дин тъю пꙋнерй ла кале але конгресꙋлꙋй національ ал патрꙋле, че се аратъ дин ꙟвъпъєрѣ, ꙋнирѣ ши ꙟцълепчꙋнѣ, кариле характерисеск але воастре актꙋрй.

Прин ачест фелю де ꙋрмърй ва доведи ꙟкъ ѡ датъ націа ноастръ алїателор кꙋрцій ши политичитей лꙋмй, къ ꙗ лꙋкрꙋл рестаꙋраціей сале національ ши политиче, прй ꙟсꙋш але сале сиргꙋинце воеще ши поате але гръби. Ачест лꙋкрꙋ Єсте маре ши греꙋ, сиргꙋинчоаса ꙟсъ ꙟкредере че аратъ кꙋ атѫта ꙁилос конгресꙋл Гꙋбернꙋлꙋй, ꙟдъмѫнѣꙁъ націей арма спре а пꙋте адꙋче ꙟн ꙟплинире ал съꙋ сфинцит скопос, ши а виде адꙋсъ ꙟн аплекаре тоате извоаръле ажꙋторинцелор сале.

Ачесте кꙋмпънирй вор ꙟдъмѫна конгресꙋлꙋй мъсꙋра ачеѧ, прин карѣ ва аџꙋнџе ла ꙟналтꙋл скопос, кътръ кариле алътꙋреꙁ ши Єꙋ кꙋџетъриле че аꙋ арътат ачест конгрес ꙟн аса адресъ кътръ мине дела 24 але ачетей лꙋнй, ꙟкарѣ ши ꙟфъцошаꙁъ тоатъ аса ꙟпъкаре кꙋ ал меꙋ гꙋбернъмѫнт дѫндꙋмй а ꙟцелеџе ши пътрꙋнзътоарѣ ꙟмпресїе, чи ꙗꙋ фъкꙋт репортꙋл меꙋ. Ѥꙋ кꙋ мꙋлцъмире мъ лас ꙟнъдежде. къ ачест конгрес прин але сале май департе пꙋнерй ла кале ва фаче кꙋноскꙋтъ аса сокотинцъ деспре принципїиле, кърора ам ꙋрмат ꙟплинидꙋмй ꙟдаторириле.

Секритарюл ачестꙋй департамент, ва прочити адꙋнърей актꙋриле, прин мижлочирѣ кърора ва фи Єл ꙟстаре а къпъта ѡ адевъратъ кꙋнощинцъ деспре ꙟпъртъшириле че аꙋ фъкꙋт Гꙋбернꙋлꙋй ностру кꙋрциле алїате, спре адꙋчере ꙟн ꙟплинире а трактатꙋлꙋй де Лондра. прекꙋм ши ачеле че Гꙋбернꙋл дин партѣ са аꙋ сꙋпꙋс Ексаменꙋлꙋй ши дрептъцей кꙋрцилор ачестора.

Прєзидентꙋл Н. А. Каподистрїа. Секретарюл статꙋлꙋй Н. Спилїади.

Д. Рꙋе Прєзидентꙋл францꙋꙁеск ши Х. Давкинс Рєзидентꙋл марей Британїе ꙟ статꙋл Грекїей, ла 24 юлїе дисбъркѫндꙋсе ла Неаполй аꙋ кълъторй ла Аргос, ꙋнде аꙋ фост конгресꙋл національ ал Грекїей.

Ла 4 авгꙋст, ЕѮ. са Прєзидентꙋл Грекїей ꙟсоцит де ꙋн адїотант ши де ꙋн секретарю аꙋ сосит ла Наполи, ꙋнде дꙋпъ конференцїиле че аꙋ авꙋт кꙋ Генералꙋл Трецел, кареле кꙋпринс аиче де ѡ слъбъчꙋне наꙋ пꙋтꙋт съ мѣргъ ла Аргос, ꙟбъркѫндꙋсъ ЕѮ. са пе кꙋверта фрегатей францꙋꙁещй нꙋмитъ флоаре де Лилїе аꙋ ꙟнотат ла адмирала рꙋсаскъ, ꙋнде прѫꙁѫнд ꙟн ачеѧш саръ саꙋ ꙟторс ла Аргос.

Ꙟлокꙋл Ген. Хайдигер саꙋ ашъꙁат ла 7 авгꙋст, нꙋмитꙋл Г. Трецел директор ал трꙋпелор регꙋлате гречещй - -

ПАРИС

Новиталеле дела църмꙋрїй Ѥнглитерїй ꙟщїинцаꙁъ кꙋ де амънꙋнтꙋл деспре не норочириле ꙟтѫмплате ꙟ ꙋрма ꙋней фꙋртꙋне марй, че аꙋ цинꙋт пела мижлокꙋл лꙋй аѵгꙋст. Се аратъ нꙋмиле а чинчй коръбїй, ши се май ꙁиче ши де алте мꙋлте коръбїй не кꙋноскꙋте, че аꙋ перит пе малꙋриле Ѥнглитерей. Перирѣ оаменилор Єсте не сокотитъ.

Италїа

Рома 22 авгꙋст, ꙋн нꙋмър де Єꙁꙋвицій аꙋ пꙋрчес де аичѣ ши се ꙁиче къ мерг ла Портꙋгалїа, ꙋнде аре се лисъ ꙟкрединцеꙁъ ꙋниверситатѣ Орашꙋлꙋй Ꙁоембра; ꙗръ алцїй ли препꙋн алт скопос де осъбит.

р дюл молдовенеск ꙟ Австріа апроапе де Віена, дин дескріерѣ кълъторіей ѹнꙋй Молдован.

Позиціа географикъ а Молдовей дин вѣкимѣ аѹ осъндитѡ афи театрꙋл нестаторничіей ши а крꙋнтелор лꙋпте, ѹрмате ꙟтре ай съй лъкꙋиторй ши ꙟтре трекътоареле гинте але Асіей, кариле ка ѹн репеде повоѭ се порнѣ спре църй май мъноасе лъсинд дꙋпъ сине ѹрме нꙋмай де стерпире ши де ꙟпиларе. Исторіа Европей, традиціиле * стръмошилор ноштрй, ненꙋмърателе мовилй семънате пин тоатъ цара, їар май алес липса ѹнор монꙋментꙋрй де политичире мъртꙋрисеск ꙟдеплин ачест ꙟтристат адевър. Дин Епоха ꙟкарѣ аѹ пїердꙋт Молдова пꙋтерѣ армелор пънъ нꙋ де мꙋлт ꙟкъ тръѧ пъмѫнтеній ꙟ патріе кѣр ка нище кълъторй, ши пъръсѫнд адесе орй пръдателе ши ꙟченꙋшителе лор лъкашꙋрй се адъпостѣ пин мꙋнцй ши пин кодрй, че ера сѫнгꙋриле лор нестръбътꙋте търіи. Афръндꙋсъ апой де ꙟпъраціа Россіей порнириле варварилор, кѫнд ши раза лꙋминърей ши а феричирей съ пърѣ аръсъри, атꙋнчѣ систима ѹней окѫрмꙋирй де машихъ аѹ ꙟноит рꙋл сꙋпт алте форме арꙋнкѫнд асꙋпръни ѹн май кꙋмплит дꙋшман, адекъ чѣта патимелор че аѹ ꙟрѫдъчинат пе Д. морализаціа сѣѹ стрикарѣ бꙋнелор нъравꙋрй ши нещїинца, акоперинд кꙋ вал непътрꙋнзъторю пънъ ши исторіа націей, ꙟкѫт молдованꙋл съ нꙋш май щїе ꙟчепꙋтꙋл, спорюл ши скъзъмѫнтꙋл пꙋтерей ромѫнещй ꙟ Молдова, ничй съ май кꙋноаскъ фаптеле ироилор Домнй, але дътъторилор де лецй ши але спориторилор бинелꙋй націей, прекꙋм ничй ачелор че аѹ ꙟпилат дрептъциле ноастре, ачесте ꙟпрецꙋрърй аѹ фъкꙋт де сингꙋръ нꙋмай націа ноастръ динтре челелалте але Европей нꙋш аре исторіа, ꙟкѫт дела адоѹа дескълекаре а романилор ꙟ Молдова ѹрматъ ла 1352 ни сѫнт аскꙋнсъ ѡ мꙋлциме де ꙟтѫмпларй ꙟсемнате ши вредниче де адꙋчере аминте. ѡ асеменѣ історіе карѣ есте чѣ ꙟтѫй карте а ѹней націй, нꙋмай атꙋнче съ ва пꙋте ѹрзи, кѫнд съ вор адꙋна матеріиле дин докꙋментꙋриле ꙟстреинате ши мистꙋите пин Ардѣл, Полоніа, Россіа ши ла Констатинополе, ши дꙋпъ че съ вор черчета монꙋментꙋриле атѫрнътоаре де ꙟтѫмплъриле ноастре, де кариле мꙋлте ам възꙋт ла Ардѣл ꙟ библіотика дела Алба-четате ши Марос вашархей, асемене вредникъ де черчетаре есте аколо четъцꙋѧ Кюкело пе апа Тѫрновей, че аѹ фост а марелꙋй Стефан В. Вод, їар ꙟ Галіціа ла Лвов бесерика чѣ фрꙋмоасъ зидитъ дин пѣтръ чоплитъ, нꙋмитъ Бисерика молдовенѣскъ, ши чѣ дела Жолкев, ѹнде аѹ стътꙋт писте ѹн век реликвїиле (моащеле) сфт: Іоан Ноѹл, че акꙋм се афлъ ла Сꙋчѣва, кариле ꙟн Епоха Домнирей Краюлꙋй Собїецкй, ꙟпреꙋнъ кꙋ архивеле ши одоаръле церей, аѹ фост дꙋсе аколо спре пазъ де Дософтей ꙟвъцатꙋл митрополит ал Сꙋчевей. Нꙋмай пꙋцине докꙋментꙋрй се афлъ ла Краковіа, векѣ Полоніей капиталъ. Ꙟтоате ачестѣ ѹрикꙋрй хрисоаве съ кꙋприде ѡ адевъратъ ѹрзѣлъ а историей Молдовей де ѹнде се ва ръвърса чѣ май маре лꙋминъ историкъ. Дꙋпъ ачесте репеде лꙋърй аминте, фъкꙋте ꙟи амѣ кълъторіе ла Віена, нꙋ кꙋцетам кꙋм къ ши ꙟ Германіа воѭ пꙋте афла ниска́йва ѹрме историче деспре Молдова, ꙟсъ нꙋ пꙋцинъ мираре маѹ кꙋпринс, кѫнд ла Віена ꙟтре мꙋлте лꙋкрꙋрй вредниче де ведере, ла чѣ май десфътътоаре апропїере а капиталией ам афлат ѹн редю нꙋмит Молдовенеск, їатъ де ѹнде ши де кѫнд съ нꙋмеще аше. (ва ѹрма)

* Традиції съ нꙋмеск фапте историче, кариле дин век ꙟ век, фъръ вре ѹн алт докꙋмент съ пъстрѣзъ прин ꙟпъртъширй дин гꙋръ ꙟ гꙋръ.

ѠБСЕРВАЦІИ МЕТЕОРОЛОГИЧЕ.

Зіоа	Ѡбсерваціей	Калдомесор	Греомесор	Старѣ аерꙋлꙋй
25	септемвріе ла Амѣзазй	16 † .	28. 3.	скимбъчос кꙋвѫнт

Ла 27 септемвріе Соареле ръсаре ла 1 ч. 2 м Амѣзъзй вине ла 6 ч. 31 м